

Asia: VN/10618/2024

Lausuntopyyntö: Kuluttajansuojalain uudistaminen vihreän siirtymän edistämiseksi – Työryhmän mietintö

1. Yleiset huomionne

Vihreän siirtymän kuluttajansuojadirektiivin toimet harhaanjohtavan kestävyys- ja ympäristömarkkinoinnin ehkäisemiseksi ovat kannatettavia. Ne ovat omiaan lisäämään kuluttajien luottamusta merkintöihin sekä edistämään asiallisesti toimivien yritysten kilpailullista etua.

Samoin tavaroiden korjaamisdirektiivi on kannatettava kiertotalouden edistämiseksi tuotteiden käyttöikää pidentämällä, ja sähkö- ja elektroniikkajätteen määrän vähentämiseksi.

Molemmat direktiivit sisältävät kuitenkin paljon tulkinnanvaraisia ja epäselviä määritelmiä ja velvoitteita, mikä hankaloittaa elinkeinonharjoittajien valmistautumista lainsäädäntöön sekä toimintaohjeiden ja -sääntöjen laatimista. Tulkinnanvaraisuus voi johtaa erilaisiin toimintatapoihin, mikä heikentää lain tarkoitusta ja ennakoitavuutta sekä kuluttajan etua.

2. Vihreän siirtymän kuluttajansuojadirektiivin täytäntöönpano

Direktiivi tulee voimaan 27.9.2026. Tämän jälkeen tuotteet, joissa on vanhentuneita ympäristö- ja kestävyysmerkintöjä, voivat tämän hetken tiedon perusteella olla markkinoilta poistettavia, eli myynti ei ole enää sallittu direktiivin voimaantulon jälkeen.

Tämä aiheuttaa elinkeinonharjoittajille mahdollisesti paljon lisätyötä ja -kustannuksia sekä hävikkiä, kun tuotteisto pakkauksineen on käytävä läpi vanhentuneiden merkintöjen poistamiseksi.

2.1 Muutokset kuluttajansuojalakiin

Kuluttajansuojalaissa elinkeinonharjoittajien tiedonantovelvollisuutta kuluttajille ehdotetaan lisättäväksi, mikä entisestään lisää hallinnollista taakkaa. Elinkeinonharjoittajan on annettava tietoa muun muassa tavaroiden korjattavuudesta, kestävyyydestä ja virhevastuusta. Säädöksistä ei kuitenkaan käy selville miten ja missä muodossa tiedonantovelvoitteet kuluttajalle pitää täyttää,

vaan jää täysin elinkeinonharjoittajan mietittäväksi, mikä on omiaan lisäämään epävarmuutta toiminnassa.

Erityisesti virhevastuusta ilmoittaminen on sisällöllisesti hankalaa, koska se poikkeaa Suomessa muista EU-maista, se ei ole yksiselitteistä ja voi jopa hämmentää kuluttajaa. Muutenkin tiedonantovelvoitteet ja kuluttajiin kohdistuva informaatiotulva eri tahoilta ovat mittavia, joten on kyseenalaista, mikä on kuluttajan kyky vastaanottaa ja käsitellä kaikkea häneen kohdistettavaa informaatiota.

Tavarankauppaa koskevassa luvussa elinkeinonharjoittajan pitää virheenoikaisutilanteessa nimenomaisesti ilmoittaa kuluttajalle hänen oikeudestaan joko korjata tavara tai saada tilalle uusi, virheetön tavara. Lisäksi virheen oikaisukeinona voidaan antaa kunnostettu tavara vain, jos kuluttaja sitä pyytää. Kiertotalouden edistämiseksi olisi ollut parempi, että päätös ko. tilanteissa olisi elinkeinonharjoittajalla, jolla on paremmat lähtökohdat arvioida tilannetta.

2.2 Valtioneuvoston asetuksen uudistaminen ja perustelumustio

-

2.3 Valvonta ja seuraamukset

-

2.4 Vihreän siirtymän kuluttajansuojadirektiivi on pantava täytäntöön viimeistään 27.3.2026, ja sen nojalla annettuja säännöksiä on alettava soveltaa 27.9.2026. Direktiivissä ei ole huomioitu sitä, että elinkeinonharjoittajien varastoissa voi olla sääntelyn soveltamisen alkaessa vielä tuotteita, joiden merkinnät eivät vastaa kaikilta osin ympäristöväättämiä ja kestävyysmerkintöjä koskevia uusia vaatimuksia. Pahimmillaan tuotteet, jotka on pakattu tai merkitty vanhojen käytäntöjen mukaan, voisi olla tarpeen hävittää. (Ks. tarkemmin työryhmän mietinnön s. 61–62).

Mietinnössä todetun mukaisesti Suomi pyrkii edelleen löytämään ratkaisua tähän direktiivin tavoitteiden vastaiseen kielteiseen ympäristövaikutukseen sekä yrityksille aiheutuvaan liiketaloudelliseen tappioon ja hallinnolliseen taakkaan neuvottelemalla asiasta Euroopan komission kanssa.

Jatkovalmistelussa arvioidaan, miten mietinnössä esiin nostettu ongelma olisi ratkaistavissa. Lausunnonantajia pyudetaan ottamaan kantaa siihen, mitä vihreän siirtymän kuluttajansuojadirektiivin artikloja siirtymäratkaisun tulisi koskea ja miten mahdollinen siirtymä tulisi toteuttaa.

-

3. Tavaroiden korjaamisdirektiivin täytäntöönpano

Direktiivissä asetetaan tavaroiden valmistajille korjausvelvollisuus, joka tulee suorittaa joko maksutta tai kohtuulliseen hintaan sekä kohtuullisen ajanjakson kuluessa. Tavoitteena on muun muassa kannustaa kuluttajia käyttämään kulutustavaroita entistä pidempään korjauttamalla viallisia tavaroita ja ostamalla enemmän käytettyjä ja kunnostettuja tavaroita sekä edistää korjausala.

Tavoitteet ovat tervetulleita ja kannatettavia.

Direktiivin täytäntöönpanossa Suomessa haasteena on kodinkonehuoltajien vähäinen määrä. Kodinkonehuoltajien koulutusta ei ole järjestetty yli kymmeneen vuoteen, ja se on johtanut

merkittävään osaajapulaan. Tilanne on kriittinen, sillä Suomessa myydään vuosittain pitkälti yli miljoona isoa kodinkonetta, ja huoltojonot ovat jo nyt pitkiä. Nykyiset kodinkonehuoltajat ovat keskimäärin ikääntyneitä ja suurin osa huolloista on 1-4 hengen yrityksiä. Yrittäjän lopettaessa yritystoiminta lakkaa, eikä tapahdu sukupolvenvaihdosta. Huoltopalvelut ovat keskittyneet suurempiin kaupunkeihin, harvaan asutuilla seuduilla korjausta ei ole välttämättä saatavilla lainkaan.

Alan toimijat ovat yhteistyössä alkaneet ratkaista huoltohenkilöstövajetta kodinkonehuoltajien pilottikoulutuksella, joka on parhaillaan käynnissä. Kodinkonehuoltajien koulutuksesta on tavoitteena saada valtakunnallinen, mutta tähän tarvitaan toisen asteen koulutuksesta vastaavan Opetushallituksen apua kodinkonehuoltajien ammatillisen tutkinnon aikaansaamiseksi.

Direktiivin mukaan valmistaja ei ole velvollinen korjaamaan tavaroita, jos korjaaminen on mahdotonta. Mahdottoman määrittely on vaikeaa. Kuluttaja tai joku muu taho ilman tarvittavaa osaamista on saattanut korjata konetta aiemmin käyttäen mahdollisesti sopimattomia osia, jolloin tavaran korjaaminen tämän jälkeen voi aiheuttaa riskin tuotevastuun näkökulmasta.

3.1 Muutokset kuluttajansuojalakiin

-

3.2 Jätelain muutokset

Valmistajille huolta aiheuttaa lain kirjaus, että valmistajat eivät saa etenkään estää riippumattomia korjaajia käyttämästä alkuperäisiä tai käytettyjä varaosia, yhteensopivia varaosia ja 3D-tulostuksesta peräisin olevia varaosia, jos ne ovat lain vaatimusten mukaisia. Miten voidaan taata sellaisen tuotteen turvallisuus, jonka korjauksessa on käytetty standardoimattomia 3D-tulostettuja tai käytettyjä osia? Tulee selvittää, kenellä on vastuu, jos muilla kuin vaatimusten mukaisilla osilla korjattu tuote aiheuttaa vahingon.

3.3 Valvonta ja seuraamukset

-

4. Vaikutusten arviointi

-

4.1 Yleiset huomionne

-

4.2 Vihreän siirtymän kuluttajansuojadirektiivin täytäntöönpano

-

4.3 Tavaroiden korjaamisdirektiivin täytäntöönpano

-

5. Ehdotus korjaamista edistäväksi toimenpiteeksi. Tavaroiden korjaamisdirektiivin 13 artiklassa edellytetään, että jäsenvaltiot toteuttavat vähintään yhden toimenpiteen, jolla edistetään korjaamista. Jäsenvaltion on ilmoitettava siitä Euroopan komissiolle viimeistään 31.7.2029. Työryhmä ei ole tässä vaiheessa päätenyt esittämään mitään yksittäistä toimenpidettä artiklan täytäntöön panemiseksi. Voitte kuitenkin alla ehdottaa näkemyksenne korjaamista edistäväksi toimenpiteeksi.

Joissain Euroopan maissa on korjaamista edistäviä korjaustukia tai -bonuksia, jotka ovat hyviä keinoja korjaamisen edistämiseksi. Hyvätkin keinot menevät kuitenkin hukkaan, jos sitä ennen kodinkonehuoltajien osaajapulaa ei ratkaista koulutuksen keinoin. Kuluttaja haluaa laitteen huollon nopeasti ja kustannustehokkaasti, mutta mikäli huoltoja ja huoltohenkilöstöä on liian vähän ja ne sijaitsevat kaukana, odotusaika muodostuu pitkäksi, jolloin kuluttajan toive ei toteudu.

6. Muut huomiot

-

Luukkainen Taina
Elektroniikka- ja kodinkonekaupan yhdistys ETKO ry